

"בכל ההיסטוריה הצבאית לא נוצרה עוד יחידה צבאית שרוחב חזית לחימתה לא היה אפילו רוחב של כביש, ומידת רוחב זו היא שקבעה את גורלה של המדינה" בני מרשק, קצין התרבות החטיבתי, על הגדוד החמישי - גדוד "שער הגיא" (חטיבת הראל).

הכוונה היא, כמובן, לכביש לירושלים. להשקפה זו היה שותף גם בן גוריון שאמר: **"יש ירושלים ללא מדינה, אך אין מדינה ללא ירושלים"**; לכן, למרות הלחץ הרב שהיה בכול החזיתות, בייחוד בדרום, לא הרפה והמשיך להשקיע מאמצים וכוחות בניסיונות לשחרר את ירושלים ואת הדרך אליה.

כל המבצעים הגדולים במרחב ירושלים: "בן נון", "דניאל" ועוד, כולם מקור הווייתם הוא משפטו המפורסם של דוד בן גוריון: **"אם ירושלים תיפול, יהיה זה סופו של המפעל הציוני"**.

אחרי המתקפה השלישית על לטרון חשש יגאל אלון לצאת לעוד מתקפה והוא שלח את רבין לבן גוריון. הלה עמד מול דוד בן גוריון ואמר לו ש"צריך להתארגן, כי כך אמר יגאל אלון. הם ילכו בדרך עוקפת, דרך בורמה" (במקום לתקוף את לטרון שוב). בשומעו זאת, צעק בן גוריון: **"צריך לירות ביגאל!!!"** רבין היה כמוכה הלים. **"כן"**, אמר בן גוריון, **"מה ששמעת, צריך לירות ביגאל..."**

זהו הציר המרכזי של המסלול שלנו היום- **המערכה על הדרך לירושלים**, שלב ב'. (שלב א' הוא החלק המוביל משער הגיא לקסטל).

רקע

ב- 29/11/1948 החליט האו"ם על חלוקת הארץ לשתי מדינות. ביום למחרת החלה מלחמת העצמאות.

עד ה-14 במאי הייתה המלחמה מלחמת אזרחים מקומית- מספר כפריים קמים בבוקר, לוקחים את הטוריות והרובים ויורים על הנוסעים בדרך לירושלים, על הנוסעים בדרך ליחייעם, על הנוסעים בדרך לגוש עציון ועוד; כן הייתה לחימה בערים המעורבות עכו, יפו, צפת וירושלים.

ב 14 במאי 48, כשקמה מדינת ישראל פלשו מדינות ערב לארץ ישראל. המלחמה לא הייתה עוד מלחמת אזרחים מקומית, אלא מלחמה נגד סלעי"ם – סוריה, לבנון, עיראק, ירדן ומצרים.

לאחר **"לילה מלא עליצות וללא שינה"**, פרצה מלחמת העצמאות. היה זה הבוקר שלאחר העברת החלטת תוכנית החלוקה. הייתה זו המלחמה קשה ביותר לעם ישראל בעת החדשה: לא היו מדינה, צבא מסודר, רבים מן האזרחים היו עולים חדשים, האויב הורכב מחמישה צבאות ערביים- והמלחמה היתה ארוכה. במלחמת העצמאות נהרגו כ-6000 יהודים. יש להדגיש כי בתקופה זו, מנתה האוכלוסייה בארץ 600,000 איש בלבד- אם כך, ההרוגים היוו 1% מכלל האוכלוסייה- אחוז כפול מאחוז הנספים במלחמת יום הכיפורים! רמה כזו של הרוגים, היא דבר בלתי נתפס, ומעידה כי קיים היה סיכון קיומי. אף לא אומה אחת שילמה מחיר כה גבוה, בהיבט האחוזי, אף לא אומה אחת הגירה דם בסדר גודל כזה- שוו בנפשכם כי ארה"ב מאבדת 1% מכלל האוכלוסייה במלחמה: מספר הנספים יעמוד על כ-3 מיליון!!! ועוד- 2000 הרוגים מתוך ששת האלפים, היינו שלישי, היו אזרחים; ובהתאם להשוואה הקודמת- מיליון אזרחים אמריקאים... בלתי נתפס.

חשוב לציין כי במשך ארבעת החודשים מינואר ועד אפריל היוזמה הייתה מצד הכוח הערבי- אנחנו תמיד היינו צעד אחד אחריהם.

ניסינו לפרוץ את המצור על ירושלים בשירות ממוגנות... אסון שלוש השיירות התרחש בחודש מרץ: שיירת נבי דניאל, למחרת היום שיירת יחיעם ולאחר שלושה ימים שיירת חולדה. אסונות אלו הביאו להכרה כי שיטת השיירות מיצתה את עצמה. או אז הוחלט לשנות גישה ולקחת את היוזמה. כך נולד מבצע "נחשון", שהחל בליל 5-6 באפריל 1948 והסתיים ביום ה-15 באפריל אותה שנה. מטרתו הייתה לפרוץ את המצור על ירושלים, יצירת ציר מאובטח, ארגון, ביצוע, העברה ואבטחת שיירות אספקה ותגבורת לירושלים. זו הייתה בעצם היוזמה הצבאית הראשונה, הקרב הראשון של מלחמת העצמאות.

לטרון

מחנה המעצר בלטרון

מחנה המעצר בלטרון היה הוקם על ידי שלטונות המנדט הבריטי. ב-1940 הוקם מחנה לטרון א' וב-1942 מחנה לטרון ב'. בתחילה, שימש המחנה לכליאת שבויי מלחמה גרמניים ואיטלקים וכן לכליאת אלפי תושבים של ארץ ישראל, יהודים וערבים.

ביוני 1946, "השבת השחורה", נעצרו 60 ממנהיגי התנועה הציונית והסוכנות היהודית ונכלאו בלטרון; בהם: משה שרת, דוד הכהן, דוד רמז, דב יוסף, ד"ר פון וייזל והרב מימון. הם שוחררו רק ב-11 בנובמבר 1946.

ב-14 במאי 1948, ביום עזיבת הבריטים, נמסרה משטרת לטרון לידי הלגיון הירדני, והמשטרה הפכה למוקד המצור על ירושלים.

לטרון שוכנת בצומת דרכים חשובה. מדרום מגיע אליה הדרך מעזה, ממערב הדרך מיפו, ממזרח הדרך מירושלים - שער הגיא ומצפון הדרך מירושלים - מעלה בית חורון או מצפון הארץ דרך רמאללה. עובדה זו הפכה את המקום לנקודת מפתח לכיבוש ירושלים וקרבות רבים התנהלו באזור.

בתחילת מלחמת השחרור הייתה הדרך לירושלים חסומה. שיירות משוריינות ניסו להבטיח קשר ואספקה סדירה לירושלים. עם התגברות ההתקפות הערביות על השיירות, הוחלט לכבוש את הנקודות האסטרטגיות החולשות על המעבר לירושלים. בין שאר נקודות היעד לכיבוש הייתה משטרת לטרון.

חמש פעמים ערך צה"ל התקפות על משטרת לטרון וסביבתה הקרובה, במאמץ להסרת המצור מעל ירושלים. כל ההתקפות כשלו, ולצה"ל הצעיר נגרמו אבדות קשות. מהלך הפעילות התגלתה באקראי דרך עוקפת לירושלים שהוכשרה על ידי חטיבה 7, לימים נודעה בשם "דרך בורמה", שמנעה את הצורך החיוני בכיבוש לטרון אז. חמשת המבצעים לכיבוש לטרון הם: מבצעי בן-נון א' וב', מבצע יורם, ושתי התקפות במסגרת מבצע דני.

כך כתב אריאל שרון, על קרב לטרון: **"הייתי כבר בקרבות קשים, תחת אש ובסכנת חיים, אבל אף פעם לא הרגשתי שאני קרוב למות כמו בלטרון. פשוט ראיתי את המוות מול העיניים"**.

באחד מקרבות אלו נטבע הערך **"לא משאירים פצועים בשטח"....**

המשטרה נשארה כמובלעת מבודדת בתוך שטח שהיה בשליטת ישראל. עם העברת הדרך לירושלים דרך כביש הגבורה, כבר לא הייתה חשיבותה של משטרת לטרון רבה, משטרת לטרון נותרה בידי הירדנים ממלחמת העצמאות ועד למלחמת ששת הימים.

בשנת 1967 הגן על מובלעת לטרון כוח קטן של הלגיון הירדני. עם פרוץ מלחמת שש הימים, הגיע למקום כוח קומנדו מצרי שמנה 100 חיילים. במשך ה-5 ביוני התנהלו חילופי אש בין מוצב לטרון ומוצב נחשון, בו היו כוחות צה"ל. בערב ניתנה הפקודה לכבוש את משטרת לטרון. משטרת לטרון נכבשה תוך שעתיים. באתר לטרון נולד **חיל השריון**, ב-1948 הייתה ההתקפה הראשונה של חייל השריון ע"י חטיבה 7. ב-1948 הגיע הטנק הראשון לצה"ל, ה**וצ'קס** בו יש שני אנשי צוות. היה צורך

לדומם מנוע כל כמה זמן אך במהלך הקרבות שכחו. הטנק ייצא משימוש. לכן קראו לו **טנק 101**, אחד נוהג ו-100 דוחפים.(כיום ניתן לבקר את הטנק במוזיאון).

בשנת 1980 הוכרזה משטרת לטרון כאתר ההנצחה הרשמי של חיל השריון. המראה החיצוני של מבנה המשטרה נשמר ובתוכו שוכן מוזיאון גייסות השריון. מוזיאון השריון הוא מהגדולים בעולם. המוזיאון כולל קיר הנצחה לכ - 4800 אנשי חיל השריון שנפלו במלחמות ישראל, סיפור חייהם ומותם ועל קירותיו מוקרנים תמונות חללי השריון. מסביב למבנה המשטרה מוצגים מעל ל - 200 טנקים ורכבים קרביים משוריינים מכל התקופות, מכל צבאות העולם, כולל טנקים ורכבים משוריינים שנפלו שלל מצבאות ערב במלחמות ישראל. באתר גם אמפיתיאטרון גדול המשמש בעיקר לטקסים צבאיים.

משטרת לטרון כיום מוזיאון השריון

מנזר לטרון

מנזר לטרון הידוע גם בשם "**מנזר השתקנים**", נבנה בשנת 1890 ע"י מסדר הטראפיסטים (זרם של המסדר הבנדיקטי הקתולי), וזהו מנזרם היחיד בארץ ישראל. אורח החיים במנזר מתבסס על פשטות והרמוניה עם הטבע וכן על נדר השתיקה שגזרו על עצמם נזיריו, ומכאן שמו "מנזר השתקנים". על פי המסורת הנוצרית במעמד בו נצלב ישו, נצלב משני צידיו גם שני גנבים: הגנב הטוב והגנב הרע. הכינוי ה"גנב הטוב" ניתן לאחד הגנבים מאחר והלה חזר בתשובה במהלך צליבתו (אגב שימו לב זה תהליך שקורה לחלק מהעבריינים במהלך המשפט...). על פי מסורת נוצרית מאוחרת שוכן מנזר לטרון במקום הולדתו של "הגנב הטוב", שכן לתפיסתם השם לטרון נגזר מהמילה הלטינית LATRONIUS שמשמעותה גנב. למעשה מקורו של השם בשיבוש השם הערבי של שרידי המבצר הצלבני העתיק לה-טרון דה-שבאלייה ("מצודת הפרשים") השוכן במרומי הגבעה מעל למנזר הידוע כיום בשם מבצר לטרון. מבצר צלבני זה הוקם בשנת 1132 לספירה על ידי מסדר הטמפלרים (חשוב להכיר מסדר זה שכן בהמשך ניתקל במצודות שלהם לאורכה ולרוחבה של הדרכים בישראל) ונכבש בשנת 1187 ע"י הערבים בראשותו של צאלח א-דין. בפי הערבים נודע המבצר והכפר הערבי שהוקם על שרידיו בשם 'אל-עטרון'. הכפר הערבי לטרון ששכן במרומי הגבעה ננטש מהלך מלחמת העצמאות בשנת 1948. במחצית השנייה של המאה ה-19 פעלה במקום אכסניית דרכים בשם "מלון המכבים". האכסניה משמשת כיום כמבנה המשק בחצר 'מנזר השתקנים'. פרנסתם העיקרית של חברי מנזר לטרון מתבססת על ייצור יין ושמן זית אותם ניתן לרכוש גם במקום.

מנזר לטרון (מנזר השתקנים)

נווה שלום.

היישוב הוקם בשנת 1969 על ידי הנזיר הדומיניקני ברונו הוסאר, שנולד כיהודי במצרים, כמימוש חזונו לדו-קיום יהודי-ערבי. היישוב הוקם במטרה לקדם את הדו-קיום בישראל בין יהודים לערבים. נווה שלום הוא כפר שיתופי בו מתגוררות בני חמישים וארבע משפחות יהודיות וערביות, כולם בעלי אזרחות ישראלית. במקום כיפת התבודדות הקרויה בית דומיה סקינה, אשר קיבלה את שמה מספר תהילים ומהקוראן (בערבית המילה סקינה משמעה שלוה) זהו מבנה עגול וקטן הנועד להירגעות.

בשנת 2006, ערך המוזיקאי רוג'ר ווטर्स, בסיסט להקת הרוק פינק פלויד, הופעה בנווה שלום. מקום ההופעה נבחר, לדברי ווטर्स, "כמחווה של סולידריות עם הישראלים והפלסטינים המחפשים דרך לא אלימה לשלום צודק".

נווה שלום

דרך בורמה

ייתכן כי הדרך המפורסמת ביותר בתולדות מדינת ישראל היא "דרך בורמה". שמה הושאל מדרך אותה הפעיל הצבא הבריטי בעת מלחמתו ביפנים בבורמה, שם עקפה הדרך את הדרך הראשית אשר נשלטה ע"י היפנים, כשהיא מתפתלת דרך אזורים הרריים קשים ביותר לתנועה במטרה להעביר אספקה מבורמה לסין עבור בעלות הברית. בעזרת האספקה עלה בידי האחרונות להתגבר על היפנים.

השלמת הדרך והדיפת היפנים לאחור היוו גורם מכריע בהישרדותה של סין. משתתף נוסף במערכה היה אורד וינגייט, אשר מצא את מותו בבורמה בהתרסקות מטוסו בג'ונגל. (הזכרנו אותו כבר בטיול לעמק יזרעאל)

לדרך בורמה הישראלית הייתה חשיבות עליונה לשבירת המצור על ירושלים, מצור שיכול היה להביא לכיבושה. היא הייתה הדרך החלופית שאפשרה גישה לירושלים הנצורה במהלך מלחמת השחרור ועקפה למעשה את מוצבי הירדנים.

ירושלים הייתה נתונה אז במצור בידי הירדנים ובעיר שררה אווירת ייאוש. מנות המזון הופחתו ומים חולקו במשורה. תורים ארוכים הזדנבו בקרבת נקודות החלוקה וליד ברזי המים והמשאבות. היה ברור כי יש לפרוץ את המצור, אחרת העיר עלולה ליפול. ניסיון נואש לפרוץ את הדרך לעיר נעשה תחת פיקודו של האלוף דוד מרכוס שהוביל כוחות בניסיון לתקוף את לטרון, ממנה חלשו הירדנים על הדרך לירושלים. קרב עקוב מדם התחולל במקום, אך הפעולה נכשלה והכוחות הישראליים נסוגו, באחת התבוסות הגדולות שלהם באותה המלחמה. ירושלים נותרה נצורה כשהייתה ואיש לא ידע מה ניתן עוד לעשות. אז התגלתה "דרך בורמה" שהביאה להצלת העיר ואולי גם לניצחון במלחמה כולה.

ב-27 במאי יצאו מירושלים שלושה פלמחניקים ובראשם אריה טפר בדרכם לביתו בתל אביב. הם הגיעו בדרך לא דרך לחולדה (על פי גרסה אחרת, מוסה אשד הוא מי שגילה את הדרך...)

המשורר נתן אלתרמן סיכם את התחושות שליוו את פריצת "דרך בורמה" ופתיחת הדרך לירושלים בשיר הידוע הבא מ"הטור השביעי" שלו:

דבר מבקיעי הדרך / נתן אלתרמן (הטור השביעי, "דבר" 10.12.1948)

"עברנו את הדרך, והיא פתוחה" - הודיע הרץ נושא המגילה בטקס פתיחת הדרך לירושלים.

לך, העם הקם וחי
נישאו הם לא הלל וכתר
לך העם הם נתנו שי
את ארבעים הקילומטר...
את ארבעים הפרסאות
העקובות מקרב- ופרך
האפורות ומסולעות...
ומעתה פתוחה הדרך...

ההיגיון גזר: לשווא!
הפחד סח: נחתם דיננו!
חשבון המלחמות השב
ירק בבז אל מול פנינו.
פלדה אנגלית ואש-ערבים
צווחו: אתכם נכריע ברך!"-
ולנו רק מנין רובים...
אבל עברנו את הדרך!

מצפה הראל ודרך בורמה

יער הקדושים והאנדרטה של נתן רפפורט

אלו הם 6 מיליון עצי אורן לזכר שישה מיליון שנספו בשואה. היער נקרא יער הקדושים.

בתוך היער אנו יכולים לראות גם את פסלו של נתן רפפורט "אנדרטת מגילת האש" הנמצאת ביישוב כסלון. היער נטוע בין אנדרטת מגילת האש

גווילי האש

מסרק

שמורת המסרק נכבשה על-ידי כוחותינו במהלך מבצע 'מכבי', במאי 1948. השמורה נקראת כך כי עצי האורן מרחוק הפורצים לשמיים משווים להר צורה של מסרק.

במרכז השמורה עומד קבר מוסלמי. יש אומרים, שכאן קבור עג'מי, שהיה הספר של מוחמד (הקשר ל"מסרק" די ברור). כאן שכן הכפר הערבי **בית-מחסיר**, שעל חורבותיו יושב כיום היישוב בית-מאיר. ישוב זה ניזכר בשירו של חיים גורי:

באב אל וואד

פה אני עובר, ניצב ליד האבן,
כביש אספלט שחור, סלעים ורכסים;
ערב אט יורד, רוח ים נושבת
אור כוכב ראשון מעבר בית מחסיר

כיום נותרה במקום שמורת הטבע, אותה החליטו לשמר, בגלל שרידי האורנים המרשימים; המסרק הוא מעין חלון לנוף עבר. במקרה שלנו נשמר המקום בשל קדושתו למוסלמים - קבר השייח אשר במרכזו.

המסרק ובית מאיר (בית מחסיר)

שלוחת שיירות,

השלוחה היא לזכר השיירות שעלו לעיר ירושלים במהלך המצור.

היום כששואלים חייל קרבי מה דעתו על נהג, הוא יענה: "ג'ובניק". ב-1948 נהג שיירות, היה תפקיד יוקרתי, אולי כמו סיירת מטכ"ל. לא היה תפקיד מפחיד ומסוכן מנהג על הדרך לירושלים בתש"ח; ממש כמו רולטה רוסית

יש להבין המשמעות של להיות נהג שיירות בתש"ח. כך כותב יוני גולני "מיומנו של נהג שיירות בתש"ח":

"כשנכנסים לשער הגיא, זיעה ירדה מתוך הראש לתוך הצוואר. כשיורים מהצדדים, בתוך המשורין הד נוראי. מכונית עולה על מוקש ומתפוצצת, ואתה בוכה מבפנים. אך חייבים לנסוע. כשנכנסים לירושלים, אנשי רוממה יצאו אלינו ובוכים. נשבענו שכל מי שנשאר בחיים ממשיך לנסוע".

השיירות היו מורכבות משתיים שלוש מכוניות, יחד עם הנשים שהיו מחביאות הנשק (פרבלום) מפורק על גופן. כשהבריטים היו בודקים את השיירות הם לא היו בודקים את הנשים, כי בנשים לא נוגעים. כך כל בחורה הפכה להיות סליק נייד.

על נשים אלו נכתב (על ידי הפריזאי המבריק יוסי גמזו)

כשבגרוש היה חור – והוצאנו.....

...הן טמנו בחזה "פרבלום"

וכמה רימונים לשעת אש.

אך כיום - מחשופים יש כאלו,

שבקושי נכנס מה שיש...

שער הגיא מעליו מתחיל רכס שיירות

הר הטייסים

הכפר הערבי בית מחסיר, הכפר ערבי הגדול ביותר בהרי ירושלים. (כיום בית מאיר) הכיל 3000-4000 נפש. פעמיים ניסו לכבוש את בית מחסיר ללא הצלחה, אך הצורך לכבוש את בית מחסיר היה גדול מאוד.

ע"פ עדותו של ישראל רמז (לימים מפקד חיל האוויר) שהיה במגדל, מטוס נורסמן נמצא בשדה דוב, מיועד לקחת חומר נפץ "רב", 150 ק"ג. בדיוק נחת מטוס פרימוס-אוסטר וממנו יצא דניאל בוקשטיין, מפקד טייסת הגליל. דניאל שאל לפשרו של המטוס הגדול וענו לו בשביל בית מחסיר... דניאל מתנדב להטיס את המטוס, אך למרבה הפליאה היה כבר טייס, יריב שיינבוים ונאמר לדניאל- לא תודה... אך דניאל מתעקש, עומד על המסלול, מתחיל ויכוח ובסופו של דניאל רץ, משיג את המטוס, עולה עליו וממריא איתו. במטוס היו שני טייסים ו 4 אנשי צוות. המטוס הגיע לבית מחסיר, עשה 2 סיבובים מעל הכפר ונעלם בשדות.

שרידי המטוס נמצאו, אך זהו סיפור של כישלון. אזור נבנית האנדרטה המרכזית של חיל האוויר, בהר הטייסים. בראש האנדרטה- המנוע של המטוס שנפל.

פארק איילון ועמק איילון

פארק איילון-קנדה משתרע על פני 7,000 דונם. בשטח הפארק בוסתנים שניטעו בידי תושבי הכפרים שחיו כאן עד מלחמת ששת הימים. עד 1967 היה על מקומה של אמעוס הקדומה כפר ערבי שנקרא אמעוויס.

בשל מיקומו האסטרטגי של העמק הפרוס למרגלותינו תמיד אירעו כאן קרבות רבים. נזכיר את נצחוננו של יהושע בן-נון על חמשת מלכי האמורי

נקרא תחילה את תיאור המלחמה בפרק י' של ספר יהושע:

(ג) וישלח אֲדָנִי צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אֶל הוֹהֵם מֶלֶךְ חֲבֵרוֹן וְאֶל פְּרָאִם מֶלֶךְ יִרְמוֹת וְאֶל יַפְיַע מֶלֶךְ לְכִישׁ וְאֶל דָּבִיר מֶלֶךְ עֵגְלוֹן לֵאמֹר: (ד) עֲלוּ אֵלַי וְעִזְרְנִי וְנִכְּחָה אֶת גִּבְעוֹן כִּי הִשְׁלִימָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ה) וַיֵּאָסְפוּ וַיַּעֲלֶימוּ חֲמִשָּׁת מַלְכֵי הָאֲמֹרִי מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם מֶלֶךְ חֲבֵרוֹן מֶלֶךְ יִרְמוֹת מֶלֶךְ לְכִישׁ מֶלֶךְ עֵגְלוֹן הֵם וְכָל מַחֲנֵיהֶם וַיַּחֲנוּ עַל גִּבְעוֹן וַיִּלְחַמוּ עִלְיָהּ: (ו) וַיִּשְׁלְחוּ אֲנָשִׁי גִבְעוֹן אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶל הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּל לֵאמֹר אֵל תִּרְף יְדֶיךָ מֵעַבְדֶּיךָ עֲלֵה אֵלֵינוּ מִהֲרָה וְהוֹשִׁיעָה לָנוּ וְעִזְרְנוּ כִּי נִקְבְּצוּ אֵלֵינוּ כָּל מַלְכֵי הָאֲמֹרִי יֹשְׁבֵי הָהָר: (ז) וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ מִן הַגִּלְגָּל הוּא וְכָל עַם הַמִּלְחָמָה עִמּוֹ וְכָל גִּבּוֹרֵי הַחַיִל:

יהושע נדרש עכשיו לממש את הברית שכרת עם הגבעונים. מלכי האמורי יוצאים למלחמה נגד גבעון, והם פונים בלי היסוס ליהושע:

" אֵל תִּרְף יְדֶיךָ מֵעַבְדֶּיךָ "

ואמנם יהושע, הנמצא בגלגל, עולה במסע מלחמה מהיר מגלגל לגבעון. גלגל נמצאת ליד הירדן, וגבעון נמצאת צפונית לירושלים. במסע לילי ארוך יהושע מוליך את צבאו עשרים קילומטר בדרך הרים קשה ובעלייה תלולה של 1000 מטרים. עם שחר, כנראה, יהושע מתקיף את המלכים.

ההתקפה של יהושע מצליחה, ומלכי האמורי נסוגים לצד מערב, לכיוון בית חורון. הנסיגה הופכת להיות מנוסה מבוהלת. וכך מתארים הפסוקים את הקרב:

(ט) וַיָּבֹאוּ אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ פֶּתְאִים כָּל הַלַּיְלָה עָלָה מִן הַגִּלְגָּל: (י) וַיִּהְיֶם ה' לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּכְּסוּ מִפָּה גְדוּלָה בְּגִבְעוֹן וַיִּרְדְּפֵם דָּרָךְ מֵעֵלָה בֵּית חוֹרוֹן וַיִּכְּסוּ עַד עֶזְקָה וְעַד מִסְדָּה: (י: ט-י)

עד כאן תיאור הקרב עם חמשת המלכים. עכשיו אנו מגיעים לפסוקים העיקריים .

וכך נאמר בהמשך לתיאור הקרב:

(יב) אִזּו יִדְבַר יְהוֹשֻׁעַ לְה' בַּיּוֹם תַּת ה' אֶת הָאֲמֹרִי לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹשׁ בְּגִבְעוֹן דּוּם וַיִּרַח בְּעֵמֶק אֵילוֹן: (יג) וַיִּדֹם הַשְּׁמֹשׁ וַיִּרַח עִמָּד עַד יָקָם גּוֹי אֲבִיבֵי הָלֵא הִיא כְּתוּבָה עַל סֵפֶר הַיִּשָּׁר וַיַּעֲמֵד הַשְּׁמֹשׁ בַּחֲצֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לָבוֹא בַּיּוֹם תָּמִים: (י: יב-יג)

יהושע רודף אחרי מלכי האמורי. השעה מתאחרת, ויהושע חושש שלא יספיק לסיים את הקרב עד חשכה. בחושך יוכלו חיילי האמורי לברוח, ומכיוון שהם מכירים את השטח טוב יותר מבני ישראל, לא יוכל יהושע לנצל את הניצחון ולהשמיד את צבא האמורי. יהושע צריך עוד כמה שעות-אור. ועל כן הוא מצווה:

שְׁמֹשׁ בְּגִבְעוֹן דּוּם וַיִּרַח בְּעֵמֶק אֵילוֹן:

והפסוק ממשיך:

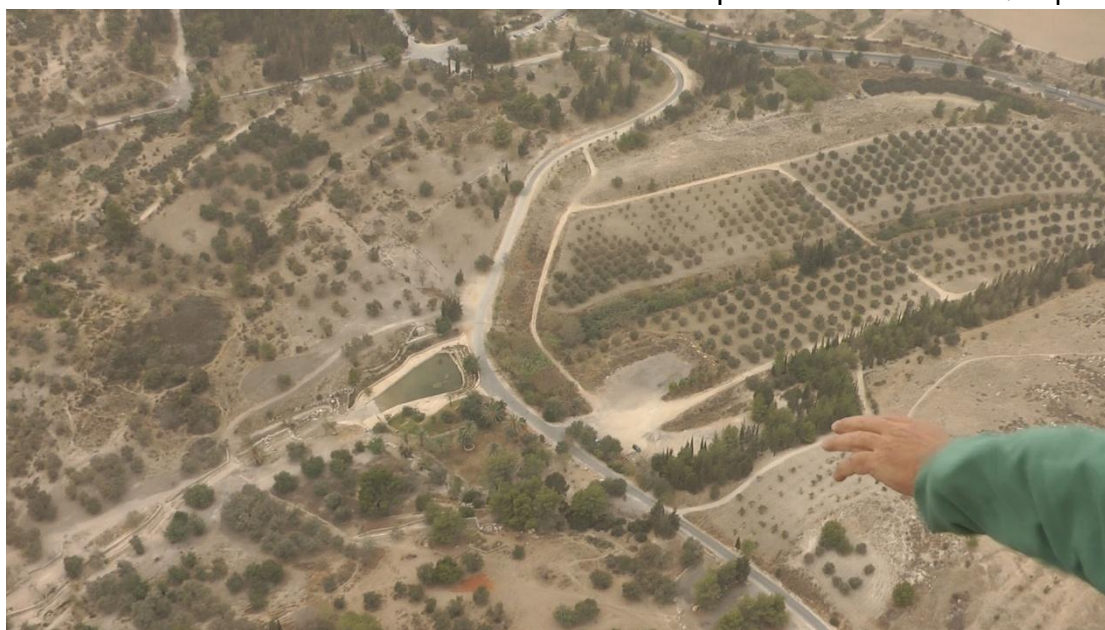
(יב) אַז יִדְבֹר יְהוֹשֻׁעַ לְהִי בְיוֹם תֵּת ה' אֶת הָאָמְרִי לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְעֵינַי יִשְׂרָאֵל שְׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וַיִּרְחַב בְּעַמְקֵי אֵילָוִן: (יג) וַיִּדְם הַשְּׁמַשׁ וַיִּרְחַב עַמְדָּה עַד יָקָם גּוֹי אִיבָיו הֲלֹא הִיא כְּתוּבָה עַל סֵפֶר הַיְיָשָׁר וַיַּעֲמֵד הַשְּׁמַשׁ בְּחֻצֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לָבוֹא בְּיוֹם תְּמִיִם: (יד) וְלֹא הָיָה בְּיוֹם הַהוּא לְפָנָיו וְאַחֲרָיו לְשִׁמְעַה ה' בְּקוֹל אִישׁ כִּי ה' נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל: (פֶּרֶק י)

מה קרה כאן? אנו קוראים "ויעמד השמש בחצי השמים, ולא אץ לבוא כיום תמים". השמש נעצרת בחצי השמים. כאשר השמש בחצי השמים, השעה היא 12 בצהריים.

אחד מהמרשימים בקרבות שהתחוללו כאן (הנלמד עד היום בבתי ספר צבאיים!) הוא **קרב אמאוס**, בו נחל יהודה המכבי את אחד מניצחונותיו המזהירים ביותר. הקרב התחולל בשנת 165 לפנה"ס, כשנתיים לאחר פרוץ מרד החשמונאים. מפלת הצבאות היוונים שנה קודם לכן הניעה אותם לשלוח כוחות גדולים יותר של צבא. הצבא חנה באמאוס, בעמק שמתחתינו (אזור החורשה הגדולה משני עברי הכביש בכניסה לפארק קנדה). יהודה המכבי התכנס במצפה (כנראה נבי סמואל) בהרים, משם יכול היה להשקיף לעבר ירושלים וגם לעבר השפלה.. היוונים החליטו לצאת ולחפשו ושלחו צבא בן 5,000 חיילים.

הצבא היווני עלה דרך מעלה חורון, שנמשך ומטפס מזרחה, לאורך השלוחות הרחוקות הנראות מצפון. כשנדע ליהודה על התפצלות הכוחות, הוא הותיר מדורות עשנות במחנה ויצא עם צבאו באיגוף דרומי גדול אל אמאוס. נסו לדמיין אותו עם חייליו מתקדם בגניבה לאורך הערוצים משמאל ומתחת לגבעה. יהודה הגיע אל המחנה הנם את שנתו באשמורת הבוקר ועשה בו שמות. (די מזכיר את הקרב של גדעון למרגלות הגלבע).

בינתיים חיפש כוח הצבא שעלה להרים את יהודה ואנשיו. כשנמצא מחנהו נטוש, שבו החיילים היוונים העיפים על עקבותיהם. ממרחק ראו את המחנה שעזבו ערב קודם עולה באש ומשקרבם הותקפו על-ידי החשמונאים. הניצחון היה מוחלט.

פארק קנדה ועמק איילון

כנסיית אמאוס - למרגלות המבנה הלבן והגדול של אכסניית "בית השלום" נמצאים שרידי כנסייה גדולה, מן התקופה הביזנטית. הכנסייה בנויה על שרידי וילה רומית מהמאה ה-2 לספירה. רוב השרידים הבולטים ששרדו כאן ניבנו מאוחר יותר, על ידי הצלבנים, במאה ה-12.

חשיבותה של אמאוס לנוצרים מגיע מספר לוקס המתאר סעודה שסעד ישו לאחר שקם לתחייה בביתו של קליאופס, יהודי מאמאוס (לוקס כד).

אמאוס הייתה סמל למקום תענוגות. עליה נאמר: "אמאוס, מקור מים יפים ונוה יפה" (קהלת רבה ז, טו). מאז המאה השלישית נקראה העיר ניקופוליס (עיר אלת הניצחון). מפעלי המים של העיר, שחלקם נשמרו בפארק איילון, הוציאו את שמעה למרחוק. בית המרחץ הרומי - נמצא ליד כנסיית אמאוס.

אמאוס הכנסייה

טיסה מהנה

אבי הרטמן

קישור לסרטון

<http://www.youtube.com/watch?v=LYzq9dcuoME>